

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ नुसार
ग्रामविकास विभागांतर्गत जिल्हा परिषदेकडील
गट-क संवर्गातील पदांकरीता दिव्यांगांसाठी पदे
सुनिश्चित करण्याबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग**

शासन निर्णय क्र. दिव्यांग-२०१९/ प्र.क्र.१४१/आस्था-८

बांधकाम भवन, २५, मझबान पथ,

फोर्ट, मुंबई ४००००९

दिनांक :- १३ सप्टेंबर, २०२१

वाचा:-

- १) केंद्र शासनाचा दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६
- २) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन परिपत्रक क्र. दिव्यांग-२०१९/
प्र.क्र.२५१/दि.१२/११/२०२०
- ३) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची
दिनांक ०४/०१/२०२१ ची अधिसूचना
- ४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन परिपत्रक क्र. दिव्यांग-२०१९/
प्र.क्र.२५१/दि.क.२, दि.०२/०२/२०२१
- ५) ग्रामविकास विभाग, परिपत्रक क्र. दिव्यांग-२०१९/प्र.क्र.१४१/आस्था-८, दि.१७/०७/२०१९
- ६) शासन निर्णय समक्रमांक दि. २२ फेब्रुवारी २०२१, दि. ०८ एप्रिल, २०२१ व दि. २३ जून २०२१

प्रस्तावना :-

केंद्र शासनाच्या दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगांसाठी शासन सेवेत ४% आरक्षण निश्चित केले आहे. त्यास अनुसरून दिव्यांगांसाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे. यासाठी केंद्र शासनाने त्यांच्या दिनांक ०४/०१/२०२१ च्या अधिसूचनेमध्ये दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी केंद्र शासनाच्या www.disabilityaffairs.gov.in या संकेतस्थळावर Policy/Act/Rules-Notification येथे List of post identification suitable for Person with Benchmark Disability notified on ०४/०१/२०२१ या शिर्षाखाली प्रसिध्द केली आहे. सदर अधिसूचनेमध्ये नमूद केल्यानुसार केंद्र शासनाने पदे सुनिश्चिती करून दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेली गट-"अ" ते गट-"ड" मधील जी पदे राज्य शासनाच्या

आस्थापनेवर (अधिनस्त कार्यालयातील पदांसह) आहेत, अशा पदांबाबत केंद्र शासनाने प्रसिध्द केलेल्या यादीतील ज्या पदांची कर्तव्य व जबाबदा-या, कामाचे स्वरूप व प्रचलित वेतनश्रेणी राज्य शासन सेवेतील पदांशी समान आहेत, अशा पदांची पदनामे जरी भिन्न असली तरी राज्य शासन सेवेतील सदर पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करण्याच्या सूचना सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने संदर्भाधिन क्र.४ येथील दिनांक ०२/०२/२०२१ च्या शासन निर्णयान्वये निर्गमित केलेल्या आहेत.

२. त्यास अनुसरुन जिल्हा परिषदेकडील गट-क संवर्गातील संदर्भाधिन क्र.६ येथील शासन निर्णय दि.२२ फेब्रुवारी २०२१ अन्वये आरोग्य सेवक (पुरुष), आरोग्य सेविका, प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ, औषध निर्माता,आरोग्य पर्यवेक्षक ही ५ संवर्ग, शासन निर्णय दि.०८ एप्रिल २०२१ अन्वये १)वरिष्ठ सहाय्यक (लिपिक),२)कनिष्ठ सहाय्यक (लिपिक),३)वरिष्ठ सहाय्यक (लेखा), ४)कनिष्ठ सहाय्यक (लेखा),५)कनिष्ठ अभियंता (स्थापत्य), ६)कनिष्ठ अभियंता (विद्युत),७) कनिष्ठ अभियंता (यांत्रिकी),ही ७ संवर्ग तसेच शासन निर्णय दि.२३ जून२०२१ अन्वये गट-ड संवर्गातील परिचर असे एकूण १३ संवर्ग दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करण्यात आली आहेत. जिल्हा परिषदेकडील गट क संवर्गातील १) स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक २) कनिष्ठ यांत्रिकी ३) पशुधन पर्यवेक्षक ४) ग्रामसेवक (कंत्राटी) ५) विस्तार अधिकारी (पंचायत) ६) विस्तार अधिकारी (सांख्यिकी) ७) विस्तार अधिकारी (कृषी) ८) अंगणवाडी पर्यवेक्षिका व ९) कनिष्ठ लेखाधिकारी अशी एकूण ९ संवर्ग केंद्र शासनाच्या दिनांक ४/१/२०२१ च्या अधिसूचनेतील पदांशी समकक्ष नसल्याचे पडताळणी अंती निदर्शनास आले असल्याने सदर ९ पदांचा प्रस्ताव सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडील तज्ञ समितीच्या मान्यतेसाठी सादर करण्यात आला होता.

३. त्याअनुषंगाने दिव्यांग व्यक्ति हक्क अधिनियम २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगांसाठी शासन सेवेतील पदांची सुनिश्चिती करणे बाबत प्रधान सचिव ,सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांच्या अध्यक्षतेखाली दि. ७ जुलै २०२१ रोजी तज्ञ समितीची बैठक पार पडली. सदर बैठकीच्या दि.१४/७/२०२१ रोजीच्या इतिवृत्तानुसार१) स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक २) कनिष्ठ यांत्रिकी ३) पशुधन पर्यवेक्षक ४) ग्रामसेवक (कंत्राटी) ५) विस्तार अधिकारी (पंचायत) ६) विस्तार अधिकारी (कृषी) ७)अंगणवाडी पर्यवेक्षिका अशा एकूण ७ संवर्ग दिव्यांगांसाठी सुनिश्चिती करण्यास तज्ञ समितीने मान्यता दिली आहे.

तसेच १) कनिष्ठ लेखाधिकारी २) विस्तार अधिकारी (सांख्यिकी) हे दोन संवर्ग केंद्र शासनाच्या दिनांक ४/१/२०२१ च्या अधिसूचना व सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि.०२/०२/२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयातील सुचनेनुसार दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करण्यात यावी असा तज्ञ समितीने निर्णय दिलेला आहे.

सामाजिक न्याय व सहाय्य विभागाकडील तज्ञ समितीच्या मान्यतेस अनुसरून जिल्हा परिषदेकडील गट - क संवर्गातील १) स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक २) कनिष्ठ यांत्रिकी ३) पशुधन पर्यवेक्षक ४) ग्रामसेवक (कंत्राटी) ५) विस्तार अधिकारी (पंचायत) ६) विस्तार अधिकारी (सांख्यिकी) ७) विस्तार अधिकारी (कृषी) ८) अंगणवाडी पर्यवेक्षिका व ९) कनिष्ठ लेखाधिकारी अशी एकूण ९ संवर्ग सुनिश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय:- सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडील तज्ञ समितीच्या दिनांक ०७ जुलै २०२१ रोजीच्या इतिवृत्ता नुसार दिव्यांग व्यक्ति हक्क अधिनियम २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगांसाठी जिल्हा परिषदेतील गट क संवर्गातील १) स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक २) कनिष्ठ यांत्रिकी ३) पशुधन पर्यवेक्षक ४) ग्रामसेवक (कंत्राटी) ५) विस्तार अधिकारी (पंचायत) ६) विस्तार अधिकारी (कृषी) ७) अंगणवाडी पर्यवेक्षिका अशा एकूण ७ संवर्गातील पदे या शासन निर्णयान्वये दिव्यांगांसाठीच्या नवीन प्रवर्गास विवरणपत्र- अ मध्ये दर्शविल्या प्रमाणे सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

२. तसेच दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार राज्य शासनाच्या अखत्यारितील पदांची पदसुनिश्चिती करण्यासाठी केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी दिनांक ०४ जानेवारी, २०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी प्रसिध्द केलेली आहे. केंद्र शासनाच्या दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ नुसार जिल्हा परिषदेकडील गट-क व ड संवर्गातील पदे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करण्यासाठी विभागामार्फत उप आयुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय, पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्यात आली आहे. सदर समितीने केंद्र शासनाच्या दिनांक ०४/०१/२०२१ च्या अधिसूचनेमधील पदांची पडताळणी करून जिल्हा परिषदेकडील भरतीयोग्य पदांसाठी केंद्र शासनाच्या अधिसूचनेमधील सर्वसाधारणपणे समकक्ष आढळून येणा-या जिल्हा परिषदेकडील पदांकरिता दिव्यांगांसाठी पदे सुनिश्चित करून अहवाल सादर केला आहे.

समितीने सादर केलेला अहवाल तसेच केंद्र शासनाच्या दिनांक ०४/०१/२०२१ रोजीच्या अधिसूचनेतील समकक्ष पदांशी पडताळणी करून जिल्हा परिषदेकडील गट - क संवर्गातील १) विस्तार अधिकारी (सांख्यिकी) २) कनिष्ठ लेखाधिकारी अशी एकूण २ पदे या शासन निर्णयान्वये दिव्यांगांसाठीच्या नवीन प्रवर्गासह विवरणपत्र "ब" मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

अशा प्रकारे उपरोक्त नमुद केल्यानुसार विवरणपत्र अ नुसार ७ पदे व विवरणपत्र ब नुसार २ पदे अशी एकूण ९ पदे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

३. सदर शासन निर्णय केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दिनांक ०४/०१/२०२१ ची अधिसूचना व सामाजिक न्याय विभागाच्या दिनांक ०२/०२/२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सूचनेस अनुसरून तसेच सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र.८५० दि.२५/०६/२०२१ अन्वये दिलेल्या मान्यतेस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०९१३१५०८१०८९२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(विजय चांदेकर)

अवर सचिव ग्रामविकास विभाग

प्रत,

- १) मा. राज्यपाल महोदयांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री महोदयांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री महोदयांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ४) मा. मंत्री, (ग्रामविकास) महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा. राज्यमंत्री, (ग्रामविकास) महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ६) मा. मंत्री, सामाजिक न्याय महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ७) मा. राज्यमंत्री, सामाजिक न्याय महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ८) मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ९) मा. विधानसभा/विधानपरिषद सर्व सदस्य, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- १०) मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ११) अ.मु.स./प्र.स./सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मुंबई

- १२) अप्पर मुख्य सचिव, ग्राम विकास विभाग, बांधकाम भवन, फोर्ट, मुंबई
- १३) प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १४) प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १५) प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १६) आयुक्त, विभागीय आयुक्त कार्यालय (सर्व)
- १७) आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, आयुक्तालय, पुणे
- १८) सह/उपसचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १९) सह/उपसचिव (आस्थापना), सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २०) समितीचे संबंधीत सर्व सदस्य (दिव्यांग कल्याण आयुक्तालयामार्फत)
- २१) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- २२) उप आयुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त कार्यालय (सर्व)
- २३) निवडनस्ती (आस्था -८)

विवरणपत्र - अ

शासन निर्णय ग्राम विकास विभाग क्रमांक दिव्यांग २०१९/प्र.क्र.१४१/आस्था-८ दि.१३ सप्टेंबर २०२१ चे सहपत्र.

अ.क्र	पदाचे नांव / Designation	कार्यात्मक आवश्यकता (गरज)/ Functional Requirements	अपंगत्वाच्या प्रकारानुसार पात्रता निकष / suitable category of Benchmark Disabilities		पदांची जबाबदारी व कर्तव्ये / Nature of work performed	कामासाठी अपेक्षित परिस्थिती / working condition / Remarks
			अपंगत्वाचा प्रकार			
१	स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक	S,ST,W,BN,L,PP,RW, SE,H,C	a	LV	कनिष्ठ अभियंता यांना	The work is performed mostly inside. He usually works alone though interaction with subordinates is actively required.The work place is well lighted it does not involve any hazards. Incumbent should be considered with aids and appliances as per needs.
			b	HH	सहाय्यक म्हणून कामकाज	
			c	OL,OA,LC,DW,AAV, MDy(m)	त्यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार	
			d	SLD,ASD,(M),MI(M)	कामांना वेळोवेळी भेटी देणे व	
			e	MD including a to d	कामावर देखरेख ठेवणे	
२	कनिष्ठ यांत्रिकी	S,ST,W,BN,L,PP,RW, SE,H,C	a	LV	जिल्हा परिषदस्तरावरील	The work is mostly performed inside. The worker usually works alone. Should have functional communication skills with aids & devices. The incumbent should be considered with aids and appliances.
			b	HH	यांत्रिकी स्वरूपाच्या बाबींना	
			c	OL,OA,LC,DW,AAV, MDy(m)	तांत्रिक मार्गदर्शन करणे,	
			d	SLD,ASD,(M),MI(M)	मालकीचे वाहनाचे देखभाल	
			e	MD including a to d	व दुरुस्तीची कामे	

अ.क्र	पदाचे नांव / Designation	कार्यात्मक आवश्यकता (गरज)/ Functional Requirements	अपंगत्वाच्या प्रकारानुसार पात्रता निकष / suitable category of Benchmark Disabilities		पदांची जबाबदारी व कर्तव्ये / Nature of work performed	कामासाठी अपेक्षित परिस्थिती / working condition / Remarks
			अपंगत्वाचा प्रकार			
३	अंगणवाडी (पर्यवेक्षिका)	S,ST,W,BN,L,PP,RW, SE,H,C	a	HH	कार्यक्षेत्रातील अंगणवाडी केंद्र व कर्मचाऱ्यांवर पर्यवेक्षीय नियंत्रण, गर्भवती व स्तनदा माता यांना मार्गदर्शन करणे, व आरोग्य सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी मदत करणे, ० ते ६ वयोगटातील बालके तसेच किशोरवयीन मुली यांना आरोग्य सुविधा उपलब्ध करून देणे, विविध अहवाल सादर करणे, पुरक पोषण आहार पुरवणे इ.	कार्यालयामध्ये टेबल खुर्चीच्या /Deskच्या साहाय्याने पुरेशा प्रकाशामध्ये स्वतंत्रपणे काम करण्याची गरज आहे. परंतु काही वेळा इतरांसोबत काम करण्याची आवश्यकता असते. गरजेनुसार दौरे आवश्यक.
			c	OL,LC,DW,AAV,LC		
			d	ASD(M),MI(M)		
			e	MD including a to d		
४	पशुधन पर्यवेक्षक	S,ST,W,BN,L,PP, RW,SE,H,C	a	HH	ग्रामीण भागातील पशुधनास पशुवैद्यकीय सेवा पुरविणे, पशुधन विकास अधिकारी यांच्या मार्गदर्शनाखाली औषधोपचार करणे, पशुगणना कामकाज, लसिकरण इ.	The work is performed inside as well as outside, the work place is a well-lighted rooms. The incumbent should be considered with aids and Appliances The worker usually works in group.
			c	OA,LC,DW,AAV,LC		
			d	ASD(M),MI(M)		
			e	MD including a to d		

अ.क्र	पदाचे नांव / Designation	कार्यात्मक आवश्यकता (गरज)/ Functional Requirements	अपंगत्वाच्या प्रकारानुसार पात्रता निकष / suitable category of Benchmark Disabilities		पदांची जबाबदारी व कर्तव्ये / Nature of work performed	कामासाठी अपेक्षित परिस्थिती / working condition / Remarks
			अपंगत्वाचा प्रकार			
५	विस्तार अधिकारी (कृषि)	S,ST,W,BN,L,PP, RW,SE,H,C	a	LV	ग्रामीण भागातील शेतकऱ्यांना शेतीविषयक मार्गदर्शन करणे, विशेष घटक योजनेची अंमलबजावणी, बायोगॅस संयंत्रे उभारणी, कृषी विषयक विविध औजारे व निविष्ठांचे वाटप, गुणनियंत्रण विषयक कामकाज, कृषी अधिकाऱ्यांना सहाय्य करणे.	The work is mainly performed outside. Mobility of the person should not be restricted. The incumbent should be considered with aids and appliances.
			b	HH		
			c	OA,OL,DW,AAV,LC		
			d	ASD(M),MI(M)		
			e	MD including a to d		
६	ग्रामसेवक	S,ST,W,BN,L,PP, RW,SE,H,C	a	B,LV	ग्रामपंचायतीचे सचिव म्हणून सर्व कार्यालयीन कामकाज, ग्रापं स्तरावर केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध योजनांची अंमलबजावणी करणे, ग्रामपंचायत स्तरावरील १ ते ३३ अभिलेखे अद्यावत ठेवणे, ग्रापं स्तरावरील विविध विभागांच्या कर्मचाऱ्यांशी समन्वय ठेवणे.	Work is performed mostly in the outside. Should have functional communication skill with assistive listening devices. Mobility should not be restricted. Incumbent should be considered with appropriate software, aids & appliances support as per needs.
			b	D,HH		
			c	OL,OA,LC,DW,AAV,Mdy (M)		
			d	MI		
			e	MD including a to d		

अ.क्र	पदाचे नांव / Designation	कार्यात्मक आवश्यकता (गरज)/ Functional Requirements	अपंगत्वाच्या प्रकारानुसार पात्रता निकष / suitable caegory of Benchmark Disabilities		पदांची जबाबदारी व कर्तव्ये / Nature of work performed	कामासाठी अपेक्षित परिस्थिती / working condition / Remarks
			अपंगत्वाचा प्रकार			
७	विस्तार अधिकारी (पंचायत)	S,ST,W,BN,L,PP, RW,SE,H,C	a	B,LV	क्षेत्रातील ग्रामपंचायतीवर पर्यवेक्षीय नियंत्रण ठेवणे, ग्रामसेवकास प्रशासकीय व वित्तीय मार्गदर्शन करणे, ग्रामपंचायत स्तरावरील तक्रारींची चौकशी, योजनांचे कामकाजावर प्रशासकीय नियंत्रण ठेवणे.दौरे व मुक्काम करणे व दफ्तर तपासणीचे कामकाज.	The work is performed mostly inside.Incumbent should be considered with suitable aids & appliances. Mobility and hand functions should be adequate.
			b	D,HH		
			c	OL,OA,LC,DW,AAV,Mdy (M)		
			d	MI		
			e	MD including a to d		

विवरणपत्र ब

शासन निर्णय ग्राम विकास विभाग क्रमांक दिव्यांग २०१९/प्र.क्र.१४१/आस्था-८ दि.१३ सप्टेंबर २०२१ चे सहपत्र.

अ.क्र	पदाचे नांव / Designation	कार्यात्मक आवश्यकता (गरज)/ Functional Requirements	अपंगत्वाच्या प्रकारानुसार पात्रता निकष / suitable category of Benchmark Disabilities		पदांची जबाबदारी व कर्तव्ये / Nature of work performed	कामासाठी अपेक्षित परिस्थिती / working condition / Remarks
			अपंगत्वाचा प्रकार			
१	कनिष्ठ लेखाधिकारी	S,ST,W,BN,RW,SE,H ,C,MF	a	B,LV	लेखा विषयक कामकाज करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांवर पर्यवेक्षीय नियंत्रण ठेवणे,अधिनस्त कर्मचाऱ्यांनी सादर केलेली लेखे व देयके तपासणे	The work is performed mostly inside. He usually works alone though interaction with subordinates is actively required.The work place is well lighted It does not involve any hazards. Incumbent should be considered with appropriate software, aids & appliances support as per needs.
			b	D,HH		
			c	OA,BA,OL,BL,LC,Dw, AAV,MDy		
			d	ASD,SLD		
			e	MD involving (a)to(d) above		
२	विस्तार अधिकारी (सांख्यिकी)	S,W,MF,RW,SE,C	a	B,LV	कार्यालयातील संदर्भ स्विकारणे, टंकलेखन करणे,संचिका सादर करणे,आस्थापना विषयक कामे,संगणकावरील कामे,सहा संच पद्धतीमध्ये दप्तर ठेवणे.गरजेनुसार दौरे आवश्यक.	The work is performed mostly inside.The work place is well lighted and comfortable. The worker usually works alone though some public dealing is required. The Branch Incharge has to do field work. Incumbent to be considered with use of aids/appliances as per need.
			b	D,HH		
			c	OA,BA,OL,BL,OAL,CP,LC ,Dw,AAV		
			d	ASD(M),MI,		
			e	MD involving (a)to(d) above		

Functional Requirement Abbreviations :

Sr.No.	Abbreviation	Long Form	Sr.No.	Abbreviation	Long Form
1	S	sitting	7	BN	Bending
2	ST	standing	8	L	Lifting
3	W	walking	9	PP	Pulling &Pushing
4	RW	Reading&Writing	10	C	Communication
5	SE	Seeing	11	MF	Manipulation with fingers
6	H	Hearing			

Category Abbreviations :

Sr.No.	Abbreviation	Long Form	Sr.No.	Abbreviation	Long Form
1	LV	Low Vision	8	LC	Leprosy Cured
2	D	Deaf	9	Dw	Dwarfism
3	HH	Hard of Hearing	10	AAV	Acid Attack Victims
4	OA	One arm	11	MDY	Muscular Dystrophy
5	OL	One leg	12	MI (M)	Mental Illness
6	SLD	Specific Learning Disability	13	MD	Multiple Disability
7	ASD(M)	Autism Spectrum Disorder	14	B	Blind

कनिष्ठ लेखाधिकारी व विस्तार अधिकारी (सांख्यिकी) पदाचे अॅब्रीव्हेशन

Functional Requirement Abbreviations :

Sr.No.	Abbreviation	Long Form	Sr.No.	Abbreviation	Long Form
1	S	sitting	6	H	Hearing
2	ST	standing	7	BN	Bending
3	W	walking	8	MF	Manupulation with Fingers
4	RW	Reading&Writing	9	C	Communication
5	SE	Seeing			

Category Abbreviations :

Sr.No.	Abbreviation	Long Form	Sr.No.	Abbreviation	Long Form
1	LV	Low Vision	10	Dw	Dwarfism
2	D	Deaf	11	AAV	Acid Attack Victims
3	HH	Hard of Hearing	12	MDY	Muscular Dystrophy
4	OA	One arm	13	B	Blind
5	OL	One leg	14	BL	Both Leg
6	BA	Both arms.	15	SLD	Specific Learning Disability
7	ASD	Autism Spectrum Disorder	16	OAL	One Arm and One Leg
8	MD	Multiple Disabilities	17	CP	Cerebral Palsy
9	LC	Leprosy Cured	18	Mi	Mental illness